

die van Buitenlandse Noden alsmede door vele brieven uit de Rotterdamse en Amsterdamse doopsgezinde archieven).

In de kerkeraad van de doopsgezinde gemeente te Rotterdam schijnt de zaak der Paltzer emigranten zelden aan de orde te zijn geweest, al adresseert „Buitenlandse Noden” haar brieven steeds aan „den dienaaren en opzienderen der Doopsgezinde Gemeente in Rotterdam”, althans de notulen spreken er weinig over. De kerkeraad delegeerde (dit wordt b.v. besloten in 1726) de „belangen der zwitserse broeders” aan twee of drie broeders uit hun midden, die in voorkomende gevallen alles deden wat nodig was en soms, maar lang niet altijd, daarover rapporteerden aan de „kamer” (kerkeradsvergadering). Deze handelwijze lag voor de hand: onverwacht kwamen de emigranten vaak in Rotterdam aan, er moest onmiddellijk gehandeld worden, onderdak gezocht, passage besproken etc. Om daarvoor de gehele kerkeraad bijeen te roepen, was te omslachtig. Maar er was nog een reden, waarom de kerkeraad deze zaken niet en-bloc behandelde: de kerkeraad stond zakelijk buiten de actie; wat er te betalen was, werd door Buitenlandse Noden betaald. Rotterdam schoot voor en rekende op gezette tijden met Amsterdam af. Het geld voor de hulp werd gecollecteerd in alle doopsgezinde gemeenten; daartoe droeg Rotterdam het zijne bij: zo werd b.v. op de zondag voor kerstmis 1726 te Rotterdam zowel in de voordemiddagse als in de nadenmiddagse dienst gecollecteerd voor de Paltzers; de opbrengst was 1487 gulden en 13 stuivers. Waarlijk geen gering bedrag als men weet, dat de gemeente te Rotterdam toen nog geen driehonderd leden telde. Op 7 december 1710 was er voor de Zwitsers in de kerkdiensten zelfs 2008 gulden en 13 stuivers gecollecteerd, waarbij nog ruim 696 gulden aan giften kwam. (Doopsgez. Arch. Rotterdam 40/317).

Onder de personen, die na Hendrik Toren vooral actief zijn geweest ten bate van de doortrekkende Doopsgezinden vind ik vermeld: de predikers Klaas Mulder, metselaar van beroep, Nicolaas Verlaan en vooral Dirk van Beek. Voorts de diakenen Jan van Gent, koopman, Jan Suderman, ijzerkoopman, Albert van Meurs de jonge, Jacobus Boutkan, Jan Bisschop (garen- en bandhandelaar en met zijn jongere broer Pieter de welbekende bezitters van het Kunstkabinet), Olivier van Vlierden, brandewijnstoker en wijnkoper, verschillende leden van de familie Messchaert,